

**Uz mākslu balstīto izvērtēšanas instrumentu
iespējas un ierobežojumi klientu/pacientu
izvērtēšanā:**

**CILVĒKS, KURŠ PLŪC ĀBOLU NO KOKA
piemērs**

Mg.iur., Mg.paed, Mg.sc. sal. Jeļena Ciniņa,
Dr. psych. Kristīne Mārtinsone
2019. gada 25. aprīlis Rīga

Cilvēks, kurš plūc ābolu no koka

❑ **Cilvēks, kurš plūc ābolu no koka** – uz mākslu balstīts izvērtēšanas instruments, kuru mākslas terapieti izmanto pirms un pēc mākslas terapijas, lai izvērtētu dažādu psihisko traucējumu simptomu esamību un to izmaiņas laikā (*Gantt, 2016*).

❑ **Mākslas terapijas formālo elementu skala** – uz mākslu balstīta mērījumu sistēma, kuru izmanto mākslas darba formālo elementu izvērtēšanā. Skala ir paredzēta klienta/pacienta klīniska stāvokļa (nevis personības iezīmju) izpētei (*Gantt, 2016*).

CKPĀK – vai mērā? (neatkarīgo vērtējumu iekšējā saskaņotība)

Skala	Pētījumi
<i>Krāsas izmantošana</i>	
<i>Krāsu atbilstība</i>	
<i>Ieguldītā enerģija</i>	<i>Deaver, 2009</i>
<i>Laukums</i>	
<i>Integrācija</i>	<i>Rockwell & Dunham, 2006, Deaver, 2009</i>
<i>Loģiskums</i>	<i>Ciniņa, 2019, Deaver, 2009</i>
<i>Reālisms</i>	
<i>Problēmrisināšana</i>	<i>Rockwell & Dunham, 2006</i>
<i>Attīstības līmenis</i>	
<i>Objektu un apkārtējās vides detaļas</i>	
<i>Līniju kvalitāte</i>	<i>Rockwell & Dunham, 2006</i>
<i>Cilvēks</i>	
<i>Rotācija</i>	<i>Ciniņa, 2019; White, Wallace, & Huffman, 2004</i>
<i>Atkārtotāšanās</i>	<i>Ciniņa, 2019; White, Wallace, & Huffman, 2004; Bucciarelli, 2011</i>

- Izteikta vai ļoti izteikta vērtējumu saskaņotība
- Vāji izteikta vērtējumu saskaņotība vai nav konstatēta saskaņotība

CKPĀK – ko mērā?

Skala	Gantt, Tabone, 1998	Ir konstatētas atšķirības starp grupām/saistības ar pazīmēm
Krāsas izmantošana	Depresija, bipolārie traucējumi, šizofrēnija	Bērni/vecums (Deaver, 2009)
Krāsu atbilstība	Depresija, bipolārie traucējumi, šizofrēnija, kognitīvie traucējumi	Bērni/dzimums (Deaver, 2009) Sievietes ar un bez krūts vēža/depresija (Ciganovska, 2013)
Ieguldītā enerģija	Depresija, bipolārie traucējumi	Pieaugušie/introjektīva depresija (Eytan & Elkis-Abuhoff, 2013) pusaudži/depresija (Manickam & Sajani, 2016)
Laukums	Depresija, bipolārie traucējumi	Bērni/vecums (Deaver, 2009), Pieaugušie/dzimums (Bucciarelli, 2011)
Integrācija	Šizofrēnija, kognitīvie traucējumi	Pusaudži/uzvedības traucējumi (White, Wallace, & Huffman, 2004) Pieaugušie/ dzimums (Bucciarelli, 2011)
Loģiskums	Šizofrēnija, kognitīvie traucējumi	Pusaudži/bronhiālā astma (Veide-Nedvīga, 2013) Sievietes ar un bez krūts vēža/depresija (Ciganovska, 2013)
Reālisms	Depresija, šizofrēnija, kognitīvie traucējumi	Pusaudži/uzvedības traucējumi (White, Wallace, & Huffman, 2004) Pieaugušie/vielu atkarības (Rockwell & Dunham, 2006)
Problēmrisināšana	Šizofrēnija, kognitīvie traucējumi	Pusaudži/uzvedības traucējumi (White, Wallace, & Huffman, 2004) Pusaudži/depresija (Manickam & Sajani, 2016)
Attīstības līmenis		Pusaudži/uzvedības traucējumi (White, Wallace, & Huffman, 2004) Pieaugušie/vielu atkarības (Rockwell & Dunham, 2006) Bērni/vecums (Deaver, 2009)
Objektu un apkārtējās vides detaļas	Depresija, bipolārie traucējumi	Pusaudži/uzvedības traucējumi (White, Wallace, & Huffman, 2004) Bērni/vecums (Deaver, 2009) Pusaudži/depresija (Manickam & Sajani, 2016)
Līniju kvalitāte	Bipolārie traucējumi, kognitīvie traucējumi	Pieaugušie/epilepsija (Anchels, Dolce, Schwartzman, & Fisher, 2005) Pieaugušie/ dzimums (Bucciarelli, 2011) Sievietes ar un bez krūts vēža/depresija (Ciganovska, 2013)
Cilvēks	Depresija, šizofrēnija, kognitīvie traucējumi	Pieaugušie/vielu atkarības (Rockwell & Dunham, 2006)
Rotācija	Kognitīvie traucējumi	Pusaudži/depresija (Manickam & Sajani, 2016)
Atkārtošanās	Kognitīvie traucējumi	Sievietes ar un bez krūts vēža/depresija (Ciganovska, 2013)

CKPĀK skalu saistība ar depresijas simptomiem

CKPĀK var tikt izmantoti **klīnisko stāvokļu izvērtēšanā**, ieskaitot **depresiju**, šizofrēniju, bipolārus traucējumus, demenci, amnēziju u.c. kognitīvus traucējumus (Gantt & Tabone, 1998)

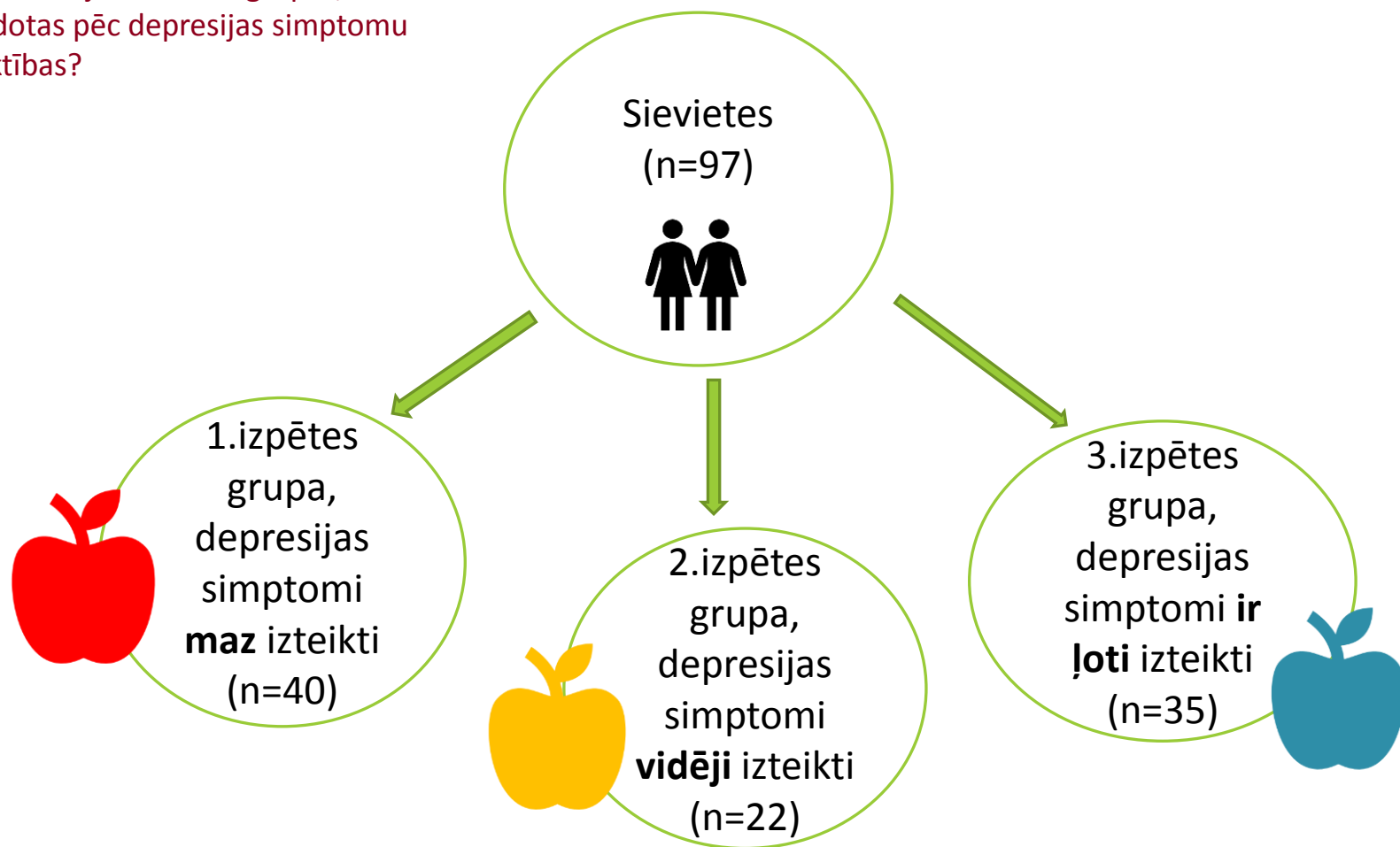
Daži pētījumi ar pretrunīgiem rezultātiem

CKPĀK ir izvērtēšanas, nevis klīniskā skala, kas nozīmē to, ka zemu vai augstu vērtējumu nevienā no 14 skalām nevar izskatīt kā traucējuma vai patoloģijas rādītāju (Gantt, 2016).

1. Vai un kādas atšķirības pastāv CKPĀK skalu rādītājos sieviešu grupās, kuras izveidotas pēc depresijas simptomu izteiktības?
2. Kāda ir saistība starp CKPĀK skalu rādītājiem un LKPT *Depresijas skolas* rādītājiem?
3. Vai pastāv saistība starp CKPĀK skalu rādītājiem un LKPT *Depresijas skolas* rādītājiem, kontrolējot LKPT skalu *Miega problēmas* un *Enerģijas līmenis* rādītājus?

CKPĀK skalu saistība ar depresijas simptomiem un to izteiktību (Ciniņa, 2019)

1. Vai un kādas atšķirības pastāv CKPĀK skalu rādītājos sieviešu grupās, kuras izveidotas pēc depresijas simptomu izteiktības?

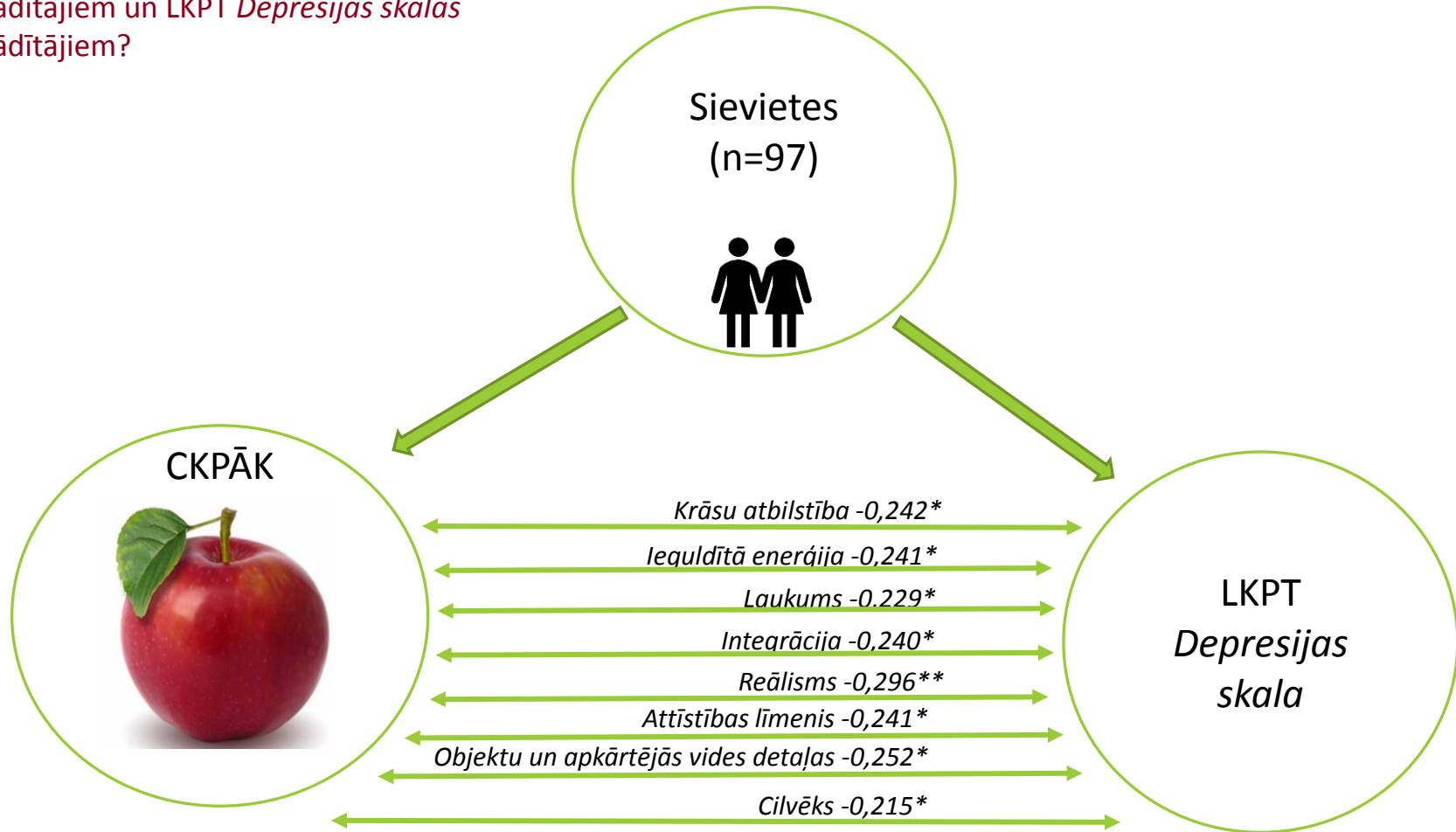
CKPĀK skalas	1. izpētes grupa – depresijas simptomi maz izteikti (n=40)			3. izpētes grupa - depresijas simptomi ļoti izteikti (n=35)			U	p
	Mdn	Procentiles		Mdn	Procentiles			
		25	75		25	75		
1. Krāsas izmantošana	2,0	1,5	3,0	2,0	1,5	3,0	693,00	0,94
2. Krāsu atbilstība	5,0	4,0	5,0	4,0	3,0	5,0	549,00	0,07
3. Ieguldītā enerģija	3,0	2,1	3,5	3,0	2,0	3,0	518,50	0,05*
4. Laukums	3,5	3,0	4,0	3,0	2,5	3,5	513,50	0,04*
5. Integrācija	4,0	3,0	4,0	3,0	2,5	4,0	485,50	0,02*
7. Reālisms	3,5	3,0	4,0	3,0	2,0	4,0	420,00	0,00**
8. Problēmrisināšana	4,0	3,1	5,0	3,5	2,0	5,0	526,50	0,06
9. Attīstības līmenis	3,5	3,0	4,0	2,5	2,5	4,0	427,50	0,00**
10. Objektu un apkārtējās vides detaļas	3,0	2,5	4,0	3,0	2,0	3,0	503,50	0,03*
11. Līniju kvalitāte	4,0	3,0	4,0	4,0	3,0	4,0	640,00	0,48
12. Cilvēks	2,0	1,5	3,0	2,0	1,5	3,0	500,50	0,03*

Piezīme. Statistiski nozīmīgas atšķirības novērojamas pie $p \leq 0,05$

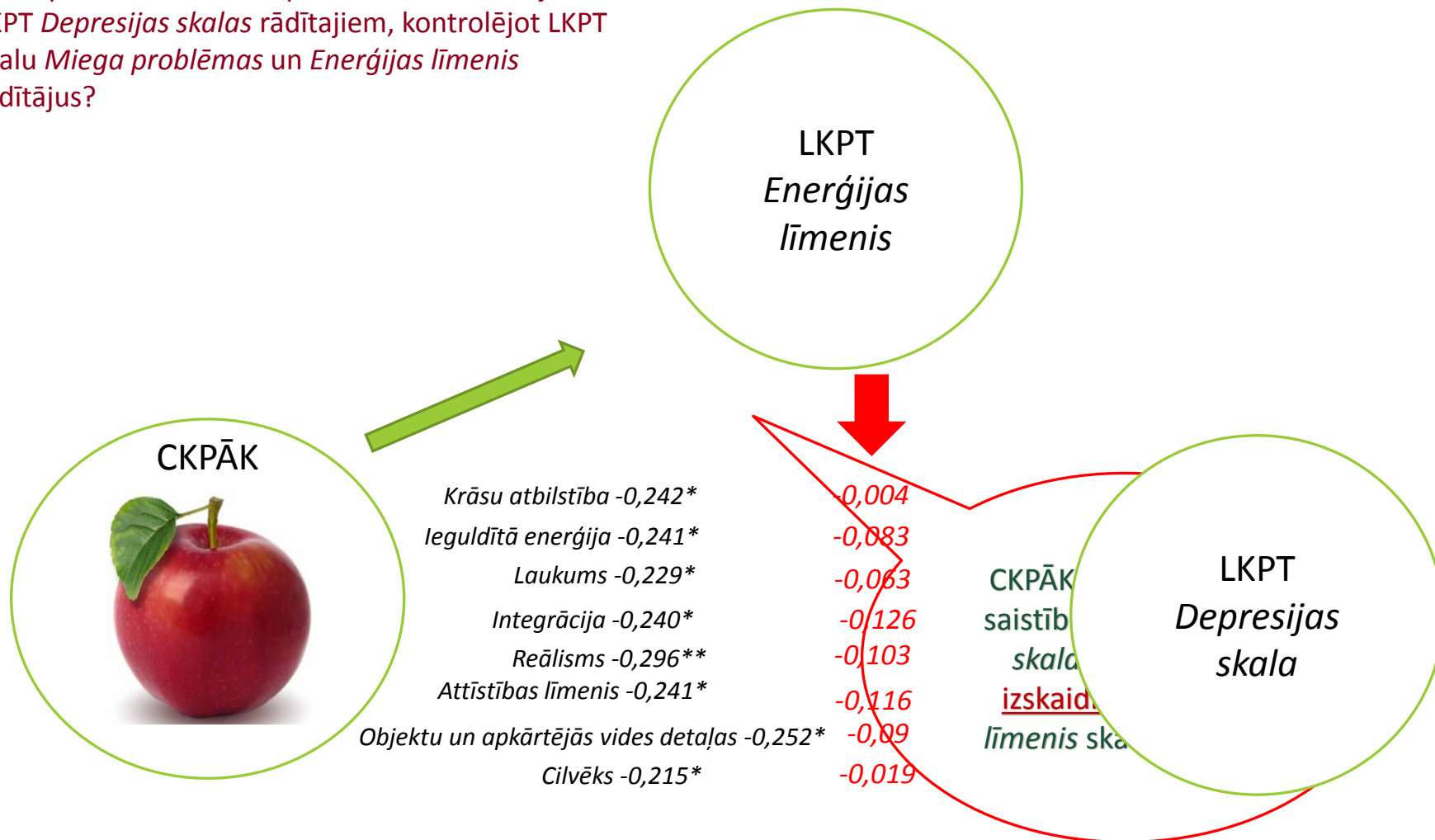
CKPĀK skalu saistība ar depresijas simptomiem un to izteiktību (Ciniņa, 2019)

2. Kāda ir saistība starp CKPĀK skalu rādītājiem un LKPT *Depresijas skalas* rādītājiem?

CKPĀK skalu saistība ar depresijas simptomiem un to izteiktību (Ciniņa, 2019)

3. Vai pastāv saistība starp CKPĀK skalu rādītājiem un LKPT *Depresijas skala* rādītājiem, kontrolējot LKPT skalu *Miega problēmas* un *Enerģijas līmenis* rādītājus?

Cilvēks, kurš plūc ābolu no koka iespējas un ierobežojumi (Ciniņa, 2019)

Iespējas

- ❑ 11 instrumenta skalu rādītāji ir uzticami, tos var izmantot klientu/pacientu mākslas darbu izvērtēšanā.
- ❑ astoņu CKPĀK skalu rādītāji (*Krāsu atbilstība, Ieguldītā enerģija, Laukums, Integrācija, Reālisms, Attīstības līmenis, Objektu un apkārtējās vides detaļas, Cilvēks*) statistiski nozīmīgi negatīvi vāji saistīti ar **depresijas simptomu izteiktību** (LKPT *Depresijas skolas* rādītājiem), šo saistību izskaidro klienta/pacienta enerģijas līmenis darba izpildes laikā. Tas var norādīt uz to, ka instrumentu var izmantot, lai izvērtētu klienta/pacienta **enerģijas līmeni** darba izpildes laikā.
- ❑ CKPĀK skala **Reālisms** saistīta ar četriem funkcionēšanas aspektiem (miega problēmas, psihomotorā kavēšana un apgrūtināta kognitīvo procesu funkcionēšana, enerģijas līmenis, uzmanības noturības problēmas).

Ierobežojumi

- ❑ Instrumenta izmantošana depresijas (psihiskā traucējuma) izvērtēšanā sievietēm nav pamatota
- ❑ CKPĀK skolas Krāsas izmantošana un Līniju kvalitāte nav saistītas ar depresijas simptomiem, to izteiktību un funkcionēšanas aspektiem sievietēm
- ❑ Instrumenta skalu Loģiskums, Rotācija un Atkārtošanās rādītāji nav uzticami, to izmantošana klientu/pacientu izvērtēšanā nav pamatota

Paldies!

THANKS

Izmantoto informatīvo avotu saraksts

- Betts, D. (2005). *A systematic analysis of art therapy assessment and rating instrument literature*. (Dissertation, Department of Art Education, School of Visual Arts and Dance). The Florida State University, Tallahassee, FL.
- Betts, D. (2016). Art therapy assessments: An overview. In D. E. Gussak & M. L. Rosal (Eds.), *The Wiley-Blackwell handbook*
- Ciganovska, S. (2013). *Mākslas terapijas formālo elementu skalas adaptācija Latvijā un tās pielietojums pacientēm ar krūts vēzi depresijas simptomu izvērtēšanai* (nepublicēts maģistra darbs). Rīgas Stradiņa universitāte. Rīga.
- Ciniņa, J. (2019). *Uz mākslu balstītā izvērtēšanas instrumenta Cilvēks, kurš plūc ābolu no koka skalu rādītāju saistība ar depresijas simptomu izteiktību sievietēm ar un bez depresijas diagnozes* (nepublicēts maģistra darbs). Rīgas Stradiņa universitāte. Rīga.
- Gantt, L.(2001). The Formal Elements Art Therapy Scale: A measurement system for global variables in art. *Art Therapy: Journal of the American Art Therapy Association*, 18(1), 51-56.
- Gantt, L. (2016). The Formal Elements Art Therapy Scale (FEATS). In *The Wiley Handbook of Art Therapy*.
<https://doi.org/10.1002/9781118306543.ch54>
- Gantt, L., & Tabone, C. (1998). *The Formal Elements Art Therapy Scale: The Rating Manual*. Morgantown, WV: Gargoyle Press.
- Strazdiņa, E., Dimšone, K. (2016). Izvērtēšanas instrumentu vēsturiskā attīstība un dažādība. No E. Strazdiņa (sast.), *Izvērtēšana mākslas terapijā: principi un metodes* (17.-25.lpp.). Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte.
- Veide-Nedvīga, L. (2013). *Mākslas terapijas formālo elementu skalas adaptācija Latvijā un tās pielietojums vizuāli plastiskās mākslas terapijā trauksmes mazināšanai bērniem un pusaudžiem ar astmu* (Nepublicēts maģistra darbs). Rīgas Stradiņa universitāte. Rīga.